

Петро ДЬОМКІН

<https://orcid.org/0000-0002-9155-1216>

Василь ДЕРЕВІНСЬКИЙ

<https://orcid.org/0000-0001-5967-2328>

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ: ГЕОПОЛІТИЧНІ АМБІЦІЇ, ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КРЕМЛЯ

Головним елементом загарбницьких планів путіна є прагнення відновити російську імперію, розширити контроль над окремими частинами світу та відновити світову гегемонію, втрачену після розпаду СРСР. Центральне місце в цих намірах займає Україна.

Російська агресія проти суверенної та незалежної України, яку в російській пропаганді називають «спеціальною військовою операцією» (СВО), розпочалася 24 лютого 2022 року о 3:40 ранку, коли російська танкова колона вторглася на територію Луганської області. Незадовго до 05:00 за київським часом путін оголосив про ухвалене ним рішення розпочати «спецоперацію» на сході України, прикриваючи її фальшивими заявами про «демілітаризацію та денацифікацію». Кремль умисно використовує термін «спецоперація», щоб уникнути кримінальної відповідальності всередині країни.

За кілька хвилин після оголошення війни Росія завдала ударів крилатими та балістичними ракетами по аеродромах, військових штабах і складах у Києві, Харкові, Івано-Франківську, Луцьку, Дніпрі, Василькові.

Ця війна – ретельно спланована та підготовлена державою-терористом. Без сумніву, 24 лютого 2022 року увійде в підручники історії поряд із 1 серпня 1914 року та 1 вересня 1939 року. Путінська росія стала першою державою XXI століття, яка розв'язала загарбницьку війну. Водночас, як зазначають більшість військових експертів, окупація України – лише проміжна мета кремля. Розпочавши цю війну, Путін кинув виклик вільному демократичному світу, намагаючись змінити існуючий світовий порядок і довести слабкість наднаціональних інституцій Заходу.

Застосувавши збройні сили рф проти суверенітету, територіальної цілісності та політичної незалежності України, путін фактично здійснив акт агресії, визначений у Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної Асамблеї ООН[1]. Ця агресія розпочалася у 2014 році, а в 2022-му переросла у повномасштабну війну, що загрожує міжнародному миру.

27 січня 2015 року Верховна Рада України офіційно визнала росію державою-агресором, а 22 травня 2022 року – державою-терористом із тоталітарним неонацистським режимом [2].

Розв'язавши агресивну війну проти України, росія зруйнувала всі фундаментальні цінності, демократію, верховенство права та права людини, проде-

монструвавши, що не поважає нічого, окрім сили. Кремль послідовно заперечує суверенітет України, виправдовуючи агресію пропагандистськими міфами про так звані «історичні землі». 22 квітня 2022 року Міністерство оборони РФ офіційно оголосило свої воєнні цілі в Україні – встановлення повного контролю над Донбасом і Південною Україною, включно із сухопутним коридором до Криму та виходом до Придністров'я.

Більшість країн світу сумнівалися, що Україна зможе вистояти, прогнозуючи ЗСУ максимум кілька діб опору. Деякі держави, які поділяли позицію путіна, відкрито сподівалися на падіння України.

Російські війська розпочали наступ із дев'яти різних напрямків – з півночі, сходу та півдня. Загалом у вторгненні брали участь 220 тис. російських елітних військових. Для порівняння, максимальна чисельність російсько-комуністичного «Обмеженого контингенту» в Афганістані у вересні 1986 року становила 120 тис. осіб. Водночас за перші 52 дні повномасштабної війни (до 16 квітня 2022 року) втрати російських військ в Україні перевищили 20 тисяч осіб – у 1,3 раза більше, ніж за десять років війни в Афганістані (1979–1989), коли загинули 14 453 російсько-комуністичні військовослужбовці.

У перші дні вторгнення російська армія, яка мала десятикратну чисельну перевагу над захисниками України, зазнала нищівних втрат у живій силі та техніці завдяки стійкому спротиву ЗСУ та сил самооборони. Уже 27 лютого 2022 року, коли кількість ліквідованих окупантів перевищила 5 тисяч, а Київ вистояв, стало зрозуміло, що плани путіна щодо швидкого захоплення України зазнали повного провалу.

На початку квітня 2022 року ЗСУ звільнили північні області України – Київську, Житомирську, Чернігівську та Сумську, а протягом травня-липня відвоювали понад 50% територій, окупованих після 24 лютого 2022 року. Міф про «другу армію світу», який роками насаджувала російська пропаганда, остаточно розвіявся.

Зростаюча загроза з боку росії змусила світ переоцінити свої підходи: дедалі більше країн почали надавати Україні військову та економічну допомогу, а на Заході заклики підтримувати ЗСУ стали домінуючими.

Під час війни росія вчинила масштабні злочини на території України, санкціоновані безпосередньо кремлем. Якщо звернутися до Римського статуту, який визначає злочини, що підпадають під його юрисдикцію (злочин агресії, геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини), важко знайти бодай один вид злочину, якого б не скоїли російські сили в Україні.

Масштаби звірств вражають: від насильства над мирними жителями, примусового вивезення дітей, катувань і розстрілів військовополонених – до цілеспрямованого знищення цивільної інфраструктури та культурних пам'яток.

З початку повномасштабного вторгнення росіяни вчинили понад 143 тис. воєнних злочинів – і це лише те, що вже зафіксовано. Воєнні злочини є грубим порушенням законів і звичаїв війни. За даними начальника Департаменту протидії злочинам, вчиненим в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального

прокурора Юрія Белоусова (станом на 20 листопада 2024 року), щодня українські правоохоронці документують від 200 до 300 нових злочинів [3].

Міжнародний кримінальний суд (МКС) розслідує події в Україні щодо можливого вчинення геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів [4]. Однак юрисдикція МКС не поширюється на четвертий найтяжчий міжнародний злочин – злочин агресії. Це злочин, що стосується тих, хто ухвалює рішення про початок і продовження агресивної війни [5]. Отже, до відповідальності за нього мають бути притягнуті представники вищого політичного та військового керівництва рф.

Злочин агресії є першопричиною всіх подальших злочинів, адже саме він породив масштабні воєнні злочини та акти геноциду. Війна росії проти України – це злочин агресії в чистому вигляді. Всі найстрашніші епізоди – бомбардування Драматичного театру в Маріуполі, підлив Каховської ГЕС, система катувань – є його складовими.

Саме путін і його найближче оточення розв'язали цю війну, наслідком якої стали масові злочини, і саме вони несуть головну відповідальність за злочин агресії. Представники російського військово-політичного керівництва мають постати перед судом за тією ж статтею, яка використовувалася на Нюрнберзькому процесі для засудження нацистських воєнних злочинців після Другої світової війни.

На початку січня 2023 року Україна звернулася до світової спільноти із закликом підтримати створення спеціального трибуналу для розгляду злочину агресії Росії проти України. Цю ініціативу підтримали десятки країн.

Рада Європи розпочала процес створення спеціального трибуналу, метою якого є притягнення до відповідальності представників російської влади за злочини, скоєні проти України. Зусилля, спрямовані на створення цього трибуналу, зосереджені на покаранні винних у плануванні, підготовці та веденні війни росії проти України.

Досвід МКС, який свого часу засудив ініціаторів війни на території колишньої Югославії, є серйозним сигналом для кремля [5]. Якщо розпочнеться судовий процес над російськими воєнними злочинцями, він може бути тривалим і складним. Особливо з огляду на те, що росія є постійним членом Ради Безпеки ООН та володіє ядерною зброєю.

14 квітня 2022 року Верховна Рада України визнала дії, вчинені російською федерацією під час збройної агресії, актом геноциду українського народу. Його проявами стали масові злочини, скоєні у Бучі, Бородянці, Ірпені, Маріуполі, Ізюмі та інших містах. Геноцид українського народу зумовлений ненавистю росіян до українців, що підтверджується заявами представників російської влади.

Зокрема, депутат Держдуми рф Олексій Журавльов заявив, що для так званої «денацифікації» необхідно знищити два мільйони українців. Інший депутат, Олег Матвейчев, закликав до ліквідації понять «Україна» та «українці». Заступник голови Ради безпеки рф Дмитро Медведєв висловив думку, що через два роки України може «не залишитися на карті світу». Голова «Роскосмосу» Дмитро Рогозін відкрито закликав «покінчити з Україною» [6].

Геноцид, який російські війська здійснюють в Україні, може стати найбільшим у Європі з часів Другої світової війни. Його ознаками є:

- Публічні заяви про необхідність знищення українців (російська влада неодноразово стверджувала, що українців як етносу не існує, що це «штучно створена нація», а тих, хто з цим не згоден, «треба ліквідувати»).
- Прямі заклики до фізичного знищення українців.
- Цілеспрямовані удари по критично важливій цивільній інфраструктурі та медичних закладах, що призводять до позбавлення людей доступу до електроенергії, води, зв'язку, медичної допомоги та інших життєво необхідних ресурсів.
- Переслідування та ліквідація людей із проукраїнською позицією на окупованих територіях.
- Знищення української інтелігенції: вчителів, митців, носіїв української культури.
- Впровадження в освітніх закладах окупованих територій програм, спрямованих на зміну ідентичності дітей.
- Депортація дітей-сиріт до росії з метою їхньої асиміляції.
- Знищення українських книг у бібліотеках, пограбування музеїв та викрадення артефактів, що підтверджують давню історію українців.

Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році, визначає геноцид як дії, спрямовані на повне або часткове знищення національної, етнічної, расової чи релігійної групи. Усі ці ознаки чітко простежуються в діях росії проти України [7].

Російська агресія проти України є безпрецедентним викликом для сучасного світу, що загрожує міжнародному правопорядку та безпеці. Масштабні злочини, скоєні російськими військами, зокрема воєнні злочини, злочини проти людяності та акти геноциду, потребують належного розслідування та притягнення винних до відповідальності.

Стійкість українського народу та його Збройних сил довела, що кремль прорахувався у своїх агресивних планах. Оборона України не лише змінила уявлення світу про сучасну війну, а й стала символом боротьби за свободу, демократію та міжнародне право.

Важливим завданням світової спільноти є забезпечення справедливого покарання для ініціаторів та виконавців злочину агресії. Створення міжнародного трибуналу для суду над військово-політичним керівництвом рф є необхідним кроком на шляху до відновлення справедливості та зміцнення міжнародної безпеки. Тільки чітка відповідь на російську агресію здатна запобігти подальшим подібним злочинам у майбутньому.

1.Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX). URL:[https://docs.un.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://docs.un.org/en/A/RES/3314(XXIX)).

2.Рішення Верховна Рада України про визнання Росії державою-агресором. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

3.Ганжа К. З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну було зареєстровано близько 143 тис. воєнних злочинів. URL: <https://espreso.tv/viyna->

z-rosiyeyu-z-pochatku-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-v-ukrainu-bulo-zareestrovano-blizko-143-tis-voennikh-zlochiniv.

4. *Investigations on Ukraine war crimes. International Criminal Court. 2023. URL: <https://www.icc-cpi.int/ukraine>*
5. Янковський О., Бадюк О. «Судити Путіна, Шойгу, Герасимова...»: коли працює спецтрибунал щодо злочину агресії Росії проти України. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-sud-proty-putina-shoyhu-herasimova/32943309.html>.
6. Чурікова Н. «Геноцидна риторика» щодо українців: до чого закликають російські політики та медіа. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/henotsydnarytoryka-kremlya-media-bloheriv/32156793.html>.
7. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього ООН. 1948. URL: [https://docs.un.org/en/A/RES/260\(III\)](https://docs.un.org/en/A/RES/260(III)).

Petro Diomkin, Vasyl Derevinskyi. Russian aggression against Ukraine: geopolitical ambitions, war crimes and the Kremlin's responsibility

The Russian aggression against Ukraine represents an unprecedented challenge to global security and international law. Rooted in Moscow's geopolitical ambitions, the desire to restore imperial influence was realized during the full-scale invasion on February 24, 2022, and justified with claims of «demilitarization and denazification.» However, it is a blatant act of aggression, violating Ukraine's sovereignty and threatening the international order.

From the onset, Russian forces committed mass war crimes, including deliberate attacks on civilians, forced deportations, torture, and targeted destruction of cultural heritage. Over 143,000 war crimes have been documented, including the massacres in Bucha, Mariupol, and Izium. These acts align with the definitions of genocide outlined in the 1948 UN Convention.

Despite early predictions of Ukraine's rapid defeat, its armed forces and citizens demonstrated exceptional resilience, repelling Russia's advance and liberating occupied territories. The so-called «second strongest army in the world» suffered devastating losses, disproving Kremlin propaganda and strengthening international support for Ukraine.

The war has exposed the inefficiency of global institutions in preventing aggression, necessitating new legal mechanisms for accountability. The International Criminal Court (ICC) is investigating Russia's war crimes, but its jurisdiction does not cover crimes of aggression. To ensure justice, Ukraine has called for the establishment of a Special Tribunal to prosecute Russia's top political and military leadership, a move supported by numerous states and international organizations.

The world's response to Russian aggression will define future global stability. Holding the Kremlin accountable is essential for restoring justice and deterring future crimes. Ukraine's resistance has become a symbol of the fight for democracy, sovereignty, and international law, underscoring the urgency of decisive international action.

Keywords: Russian aggression, warcrimes, genocide, international law, tribunal.

Петро Дьомкін, Василь Деревінський. Російська агресія проти України: геополітичні амбіції, воєнні злочини та відповідальність кремля

Російська агресія проти України є безпрецедентним викликом глобальній безпеці та міжнародному праву. Вкорінене в геополітичних амбіціях Москви бажання відновити

імперський вплив було реалізоване під час повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року та виправдовувалося заявами про «демілітаризацію та денацифікацію». Але це відвертий акт агресії, який порушує суверенітет України та загрожує міжнародному порядку.

З самого початку російські війська вчиняли масові військові злочини, включаючи навмисні напади на цивільних осіб, примусові депортації, тортури та цілеспрямоване знищення культурної спадщини. Задokumentовано понад 143 тис. військових злочинів, у тому числі масові вбивства в Бучі, Маріуполі та Ізюмі. Ці дії узгоджуються з визначенням геноциду, викладеним у Конвенції ООН 1948 року.

Незважаючи на ранні прогнози швидкої поразки України, її збройні сили та громадяни продемонстрували виняткову стійкість, відбиваючи наступ Росії та звільняючи окуповані території. Так звана «друга за силою армія світу» зазнала нищівних втрат, спростувавши кремлівську пропаганду та посиливши міжнародну підтримку України.

Війна виявила неефективність глобальних інституцій у запобіганні агресії, що зумовило необхідність нових правових механізмів відповідальності. Міжнародний кримінальний суд (МКС) розслідує військові злочини Росії, але його юрисдикція не поширюється на злочини агресії. Щоб забезпечити справедливість, Україна закликала створити спеціальний трибунал для судового переслідування вищого політичного та військового керівництва Росії, цей крок підтримали численні держави та міжнародні організації.

Відповідь світу на російську агресію визначатиме майбутню глобальну стабільність. Притягнення Кремля до відповідальності має важливе значення для відновлення справедливості та запобігання майбутнім злочинам. Опір України став символом боротьби за демократію, суверенітет і міжнародне право, підкреслюючи нагальність рішучих міжнародних дій.

Ключові слова: російська агресія, військові злочини, геноцид, міжнародне право, трибунал.